

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בשבת קודש פרשת כי תצא תשע"ט לפ"ק

יצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף קי"ח

דרשת פרקי אבות

במשנה (אבות ב-א) רבי אומר איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם. והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות ע"כ. במדרש שמואל הביא שיש גורסין כל שהוא תפארת לעושהו, זה הקב"ה, על דרך שנאמר (איוב ד-יז) אם מעושהו יטהר גבר. והיינו שיבור לו דרך שתהיה תפארת וכבוד לה' וגם לבני אדם ע"ש.

והנה מצות אבות וזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם. והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות ע"כ. במדרש שמואל הביא שיש גורסין כל שהוא תפארת לעושהו, זה הקב"ה, על דרך שנאמר (איוב ד-יז) אם מעושהו יטהר גבר. והיינו שיבור לו דרך שתהיה תפארת וכבוד לה' וגם לבני אדם ע"ש.

הנה אנו עומדים בימי הרחמים והרצון, אשר כל אחד מישראל מרבה יותר במצות ומעשים טובים, וכמו שאומרים (בתפלת ראש השנה) ותשובה ותפלה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה. ונרשם עליהם צו"ם קו"ל וממו"ן, אשר הם עולים ביחד כמספר זא"ת. ופירשו בזאת יבא אהרן אל הקודש (ויקרא טו-ג), ואיתא במדרש (ויק"ר כא-ו) שנכנס בחבילות חבילות של מצות ע"ש. והיינו בהצום קול ממון שישראל עוסקין, בזא"ת יבא אל הקודש. וכמו כן אנו אומרים בחודש אלול בכל יום המזמור לדוד ה' אורי, ואמר הכתוב (כז-ג) אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח, כי בימי הדין יש מלחמה בין הסנגורים והמקטרגים, אבל בזא"ת אני בוטח, בתשובה תפלה וצדקה ע"כ. ואם בכחם להעביר ולבטל הגזירה שנגזרה מכבר, מכל שכן שהם מסוגלים שלא יחול הגזירה מתחלה, ולכן ישראל קדושים מרבים בימים אלו במיוחד בתשובה ותפלה וצדקה.

ומצינו באליעזר שנתן לרבקה, שני צמידים על ידיה, עשרה זהב משקלם (בראשית כד-כב). וברש"י שני צמידים רמו לשני לוחות מצומדות, עשרה זהב משקלם רמו

עושין תשובה על החטא אין יסורין. וכמו כן תפלה דרחמי הוי, מובן הדברים שברחמים יכולין לפעול גם מתנת חנם, להעביר הגזירה. אבל צדקה היא רק מצוה אחת כשאר מצות התורה, ובמה כחה גדולה כל כך יותר משאר המצות, שמעבירין את רוע הגזירה.

ונראה דהנה מצות התורה הם מתחלקות על שני חלקים, מצות שבין אדם למקום, ומצות שבין אדם לחבירו. וכמבואר ברמב"ם בפירוש המשניות (פאה א-א), וזה לשונו, החלק האחד, במצות המיוחדות לאדם בנפשו במה שיש בינו ובין הקדוש ברוך הוא, כגון ציצית ותפילין ושבת ועכו"ם. והחלק השני, במצות התלויות בתועלת בני אדם קצתם עם קצתם, כגון אזהרה על הגניבה והאונאה והאיבה והנטירה, וכגון הצווי באהבת איש את חבירו, ושלא יסית אדם להזיק לחבירו, ואל יעמוד על דם רעהו, וכבוד אבות והחכמים שהם אבות ע"ש. ויש כמה בני אדם, שבמצות שבין אדם למקום הם זהירים, ומזלזלים במצות שבין אדם לחבירו. וכמו כן יש בני אדם שעושין טובות לחבריהם ועוסקים בגמילות חסדים ונותנים צדקה, ואינם משימין על הלב ליזהר במצות שבין אדם למקום. אבל באמת כולם מרועה אחד ניתנו, והכל מצות המקום, וצריך לזהר בכל סוגי המצות הבאים לידי עד קצה האחרון.

אמנם אכתי צריך ביאור, דבשלמא תשובה מהני להעביר הגזירה, כי אין יסורין בלי חטא (שבת נה.), וכאשר

ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין לט:), מכל מקום על מצות אלו יש שכר מיוחדת נוסף על שכרן של שאר מצות, שאוכל פירותיהן גם בעולם הזה.

ובגמרא (קידושין מ.) מבאר המקור לזה בכתובים, בכיבוד אב ואם כתיב (דברים ה-טז) למען יאריכון ימך [לעולם הבא] ולמען ייטב לך [בחייתך] ע"כ. ופריך עלה בשילוח הקן נמי כתיב (שם כב-ו) למען ייטב לך והארכת ימים [וליתנייה]. אמר רבא, רב אידי אסברא לי, כתיב (ישעיה ג-י) אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו, וכי יש צדיק טוב ויש צדיק שאינו טוב, אלא טוב לשמים ולבריות זהו צדיק טוב, טוב לשמים ורע לבריות זהו צדיק שאינו טוב [אינו דומה לאלו, דהנך כולוהו הבריות נהנין ממנו, ונמצא טוב לשמים וטוב לבריות, ובההוא כתיב כי פרי מעלליהם יאכלו, דבהאי קרא כתיב כי טוב כי פרי מעלליו יאכל בחייו. אבל בשילוח הקן טוב לשמים הוא ואין כאן טוב לבריות, ולא כתיב ביה כי פרי מעלליו יאכל, והלכך לא תנייה גבי אוכל פירותיהן בעולם הזה] ע"כ. – הרי לנו גודל החשיבות של מצות גמילות חסדים, שכאשר אין ביכולתו לעסוק כעת בתלמוד תורה שהוא כנגד כולם, יש עדיפות למצות אלו שהם טוב לשמים וטוב לבריות.

וזהו שהמשנה מבארת, איזהו דרך ישרה שיבור לו האדם, כאשר הוא משתדל לרדוף אחר מצות, ולהרבות במצות נוספות שלא באו לידו, ובידו לבחור סוג מצוה של בין אדם למקום, או סוג מצוה שבין אדם לחבירו, 'איזהו דרך הישרה שיבור לו האדם'. ועל זה אומר, שיבחר במצוה 'שהיא תפארת לעושהו ותפארת לו מן האדם', במצוה שיש בזה טובה ותפארת גם לבני אדם, כי אמרו צדיק טוב כי פרי מעלליהם יאכלו, שהוא זוכה על ידם לשכר מכופל, שאוכל פירותיהן בעולם הזה, והקין קיימת לו לעולם הבא.

והנה בעיני בני אדם, המצות שהן בין אדם למקום נראים כמצוה חמורה, ובין אדם לחבירו כמצוה קלה, שגם באומות העולם יש מושג כזה. ועל כן מבאר, יהוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות, כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, ואין אתה יודע טעמה וטובה, כי לא יגיעו לידי האדם בעולם הזה. אבל כשתבחר מצוה שהיא תפארת גם להאדם, אז

לעשרת הדברות שבהן (ב"ר ס-ו) ע"כ. וביאר בערוגת הבשם (שם) הענין, כי העשרת הדברות היו כתובים על הלוחות משני עבריהם, מזה ומזה הם כתובים (שמות לב-טו), וכבר מבואר שבלוחות חמשה מצות שבלוח אחד הם מצות שבין אדם למקום, וחמשה מצות שבלוח השני הם מצות שבין אדם לחבירו. שמא תאמר שאפשר לחלקם זה מזה, על כן נכתבו גם מעבר השני. דלפי זה אותן שבלוח השני באים בלוח זה מצד עבר שכנגדו (עיי' שבת קד.), באופן שבכל אחד ואחד נכתבו חמש בעבר הזה וחמש בעבר השני שכנגדו, נמצא בכל אחד ואחד נכתבו כל עשרת הדברות וכו"ל. דכל מי שאינו מקיים מצות שבין אדם למקום, אף מצות שבין אדם לחבירו כלא נחשב, וכמו כן לא ידך גיסא. והנה אליעזר ראה כמה משתדלת אותה צדיקת רבקה אמנו במצות גמילות חסדים במה שנדבה לבה להשקות לכל גמליו, חשש פן יעשו מזה עיקר, והמצות שבין אדם למקום לא יתקיימו אלא בדרך ארעי, על כן עשה פועל דמיוני, במה שנתן שני צמידים על ידיה, לרמוז על שני לוחות הנ"ל, ששניהם צמודים אחד אל אחד יתאחדו ולא יתפרדו, עשרה זהב משקלם ע"כ.

אמנם הגם שכל מצוה שבא לידו של אדם יש לקיימה, ואין שום חילוק בין סוג המצוה. אבל כאשר האדם רוצה להכניס עצמו לידי חיוב מצוה שאין לפניו חיוב כעת לקיימה, והוא עצמו בורר המצוה שישתדל אחריה, יש מעלה במצוה שהיא כוללת בה טובה גם בין אדם לחבירו, והוא דאיתא במשנה (פאה א-א) אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקין קיימת לו לעולם הבא. כיבוד אב ואם, וגמילות חסדים, והכנסת אורחים, והבאת שלום בין אדם לחבירו, ותלמוד תורה כנגד כולם ע"כ.

וביאר ברמב"ם (שם), כי כשיעשה האדם המצות המיוחדות לנפשו מה שיש בינו ובין בוראו, תחשב לו לצדקה ויגמלהו הקב"ה עליה לעולם הבא. וכשיעשה האדם המצות התלויות בתועלת בני אדם זה עם זה, כמו כן תחשב לו לצדקה לעולם הבא לפי שעשה המצות, וימצא טובה בעולם הזה בעבור שנהג מנהג הטוב בין בני אדם, כי כשינהג מנהג הזה ינהגו אחרים כמנהגו, יקבל כמו כן שכר מהענין ההוא. וכל המצות שבין אדם לחבירו נכנסות בגמילות חסדים, ושים לבך עליהם ע"כ. הרי לנו כי הגם

תדע ותטעום מקצת משכרה על כל פנים, כי אוכל פירותיהן בעולם הזה.

*

והנה המפרשים הקשו במה שאמרו, טוב לשמים ורע לבריות זהו צדיק שאינו טוב, איך קורין לאדם שהוא רע לבריות בתואר 'צדיק' כלל. ובתפארת שלמה (בפרשתנו עה"פ ולך תהיה צדקה) כתב, כי הצדיק אמיתי כל מגמותיו להשפיע טובות לדורו. וזהו שנאמר (אסתר יג) וגדול ליהודים, כל גדולתם עבור היהודים, ואינם מסתכלים על עצמם (עיין שם ריש פ' תשא), והצדיק המשפיע טובות לעולם נקרא צדיק טוב, אבל צדיק שאינו בבחינה זו אפילו הוא צדיק גמור נקרא צדיק שאינו טוב, שאינו טוב לבריות ע"ש (והכפיל הדברים בלקוטי פרשת נצבים, ובשמיני עזרת).

ובספר נפלאות התפארת שלמה (אות קלב) יסופר, שכאשר נתקבל הגאון רבי שמעון סופר זצ"ל לאב"ד קראקא, נודמן ביחד עם בעל התפארת שלמה זצ"ל, ופתאום שאל אותו בזה הלשון, קראקווער רב, אתם ידעתם לאיזו תכלית נעשיתם משמים רב בקראקא. הגאון הנ"ל מחריש לדעת ולהבין כוונת שאלתו. ואמר לו אם תחשבו שנעשיתם רב לפסוק כאן שאלה של תוחב כף חולבת לקדירה [טעפיל לעפיל], זה לא, על זה אין צורך ליקח אתכם לרב בקראקא, כי הלא יש ויש די והותר מו"צים ומורים בכל רחוב ורחוב, שיכולים גם כן לפסוק שאלות כאלה. אבל אני אגלה לכם, תדעו כי נבחרתם עיקר לרב בקראקא, שתיראו להמשיך השפעות טובות פרנסה ובריאות וכל טוב לעם ישראל, זה עיקר תוכן הכוונה בשמים שנעשיתם לרב בקראקא. והזכיר לו מאמר הנ"ל, כי 'צדיק טוב' הוא מי שממשיך שפע לבריות. הגאון הנ"ל וכל השומעים נבהלו משמוע דבר נורא כזאת. והגאון הנ"ל אמר כי נודע לו חיוב חדש, אשר לא נכתב כלל בכתב הרבנות שלו, ולא נמצא דין כזה בשולחן ערוך, כי חיוב כזה לא נודע לו מאז ועד עתה, אשר גילה לו ע"ש.

*

אמנם אכתי צריך ביאור, איך אמרו דבשילוח הקן רק טוב לשמים הוא, ואין כאן טוב לבריות, הא במצות שילוח הקן מבואר בזהר הקדוש (תיקון ו כג) שעל ידה

מתעוררת רחמים גדולים על ישראל, שכאשר האם צועקת על בניה, באותה שעה הקב"ה צועק ואומר להושיע את ישראל, שקן שלה שהיא ירושלים נחרב, ובניה בגלות בין האומות ע"ש. וברבינו בחיי (בפרשתנו) כתוב, שכאשר מצטערת האם רוצה לאבד את עצמה, והשר הממונה על העופות מבקש רחמים מהקב"ה, ואז ממשיך ה' שפע הרחמים על כל המצטערים והצריכים רחמים ומרחם עליהם ע"ש. ואם כן מצות שילוח הקן הוא טוב לשמים וגם טוב לבריות, ולמה לא נמנה בין הדברים שאוכל פירותיהם בעולם הזה. ולא עוד אלא דאיתא במדרש בפרשתנו (דב"ר ו-ו) אם קיימת מצוה זו, את ממחר לבוא מלך המשיח וכו', אתה ממחר את אליהו הנביא זכור לטוב שיבוא, שכתוב בו שילוח, שנאמר (מלאכי ג-כג) הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא ע"כ. ואם כן ליכא טוב לבריות יותר ממצות שילוח הקן, שהיא טובתן של כל הכלל ישראל. [ועיין במעשה רוקח בפרשתנו שהעיר בזה].

ונראה כי מצינו בשעה שיצאו ישראל למלחמה כתיב, ודברו השוטרים אל העם, מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו, ילך וישוב לביתו, פן ימות במלחמה ואיש אחר יחנכנו. ומי האיש אשר נטע כרם ולא חללו, ילך וישוב לביתו, פן ימות במלחמה ואיש אחר יחללנו. ומי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה, ילך וישוב לביתו, פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה (דברים כ-ה). ופירש רש"י, פן ימות במלחמה, ישוב פן ימות, שאם לא ישמע לדברי הכהן, כדאי הוא שימות ע"כ. וקשה מדוע המתין רש"י עד התנאי השלישי במי שאירש אשה חדשה, ולא פירש כן גבי תנאים דבית וכרם, שאם לא ישמע לדברי הכהן כדאי הוא שימות. ומטו משמיה של מרן מסאטמאר זצ"ל שפירש, כי בבית ובכרם אם רוצה אדם להחמיר לצאת ללחום מלחמת ה', לקדש שם שמים, ועבור כבוד ה' לא חש על ביתו וכרמו, יכול להחמיר לנהוג לפי שיקול דעתו. אך במקרה שארש אשה ולא לקחה, ורוצה להחמיר ולצאת למלחמה, והרי אם ימות יגרם מזה צער וסבל לאשתו, אם כן זהו חומרא שבאה על חשבון חבירו, ועל כן כדאי הוא שימות ע"כ.

ומצינו כיוצא בזה במשנה (בבא מציעא מ.) המפקיד פירות אצל חבירו, הרי זה יוציא לו חסרונות. לחטים ולאורז תשעה חצאי קבין לכור, לשעורין ולדוחן תשעה

ולשכרה אין קץ, אבל זהו על חשבון של צער אחרים, שהאם מצטערת וצועקת על איבוד בניה ממנה, ומצוה שמעורבת בה צער לבריות, אין אוכלין פירותיהן בעולם הזה, ורק על כיבוד אב והדומה לה, שאין לה רק טוב מכל הצדדים, אוכל פירותיהן בעולם הזה. וזהו 'צדיק טוב', שמעשה המצוה שעושה היה 'טוב לשמים וטוב לבריות', בלי שום רע כל דהו. אבל צדיק שהוא 'טוב לשמים', אבל זה בא באופן שהוא 'רע לבריות', שאם הבנים צועקת מצערה, אם כי עושה מצוה רבה, והוא טוב לשמים, מכל מקום שכר עולם הזה לא יתכן רק במעשה שכולו טוב מכל הצדדים, בלא גרמת צער כלל בעולם.

*

והיוצא לנו מזה, כי מצות צדקה, שזה כולל כל עניני חסד, ביקור חולים, הכנסת אורחים, מלבין שיניים של חבירו, על זה משלמים פירותיהן בעולם הזה. ואם כן שפיר היא מעברת את רוע הגזירה, שהרי הצדקה תובעת להמשיך עליו טוב, וכמו שאמר הכתוב (משלי כא-כא) רודף צדקה וחסד ימצא חיים [לעולם הבא] צדקה וכבוד [בעולם הזה], וממילא מתבטל הרעה ממנו. ולא עוד אלא כל המרחם על הבריות, מרחמין עליו מן השמים, שנאמר (דברים יג-יח) ונתן לך רחמים [שתרחם על הבריות] ורחמך והרבך (שבת קנא:). ועל כן יש להשתדל בימים הללו להרבות בעשיית חסד, כי בזה ממשיך על עצמו מדת הרחמים, שירחמו עליו מן השמים, ואוכל פירותיהן בעולם הזה.

קבין לכור, לכוסמין ולזרע פשתן שלש סאין לכור, הכל לפי המדה והכל לפי הזמן. אמר רבי יוחנן בן נורי וכי מה אכפת להן לעכברין, והלא אוכלות בין מהרבה ובין מקמעא, אלא אינו מוציא לו חסרונות אלא לכור אחד בלבד ע"כ. וכתבו התוספות, וטעמייהו דרבנן מפרש בירושלמי (ג-ה) הני עכברי רשיעי נינהו, כד חמיין עיבור לא מסתיימהו דאכלי אלא קריין לחבריהון דאכלי עמהון ע"כ.

ויסופר בספר ראש גולת אריאל (ח"ב רעג:), שהגה"ק בעל אמרי אמת מגור וצ"ל אמר פעם, הלא מצינו לחז"ל שאמרו (חולין סג.) למה נקרא שמה חסידה, שעושה חסד עם חברותיה [שמחלקת מזונותיה עמהן] ע"כ. ולמה קורין לעכברי רשיעי, לפי שבראותם פירות הרבה קוראים לחבריהם שיאכלו עמם. מה ההבדל בין זה לזה, הלא שניהם התחסדו עם חבריהם. ואמר, כי החסידה שכיח שמלקטת מההפקר, ואחר שזכתה בהן, היא נותנת מלחמה לחברותיה. לא כן העכברים הם גוזלים מבעל התבואה, וחסיד אי אפשר להיות על חשבוננו של הזולת, אלא רק על חשבון עצמו. ומבואר ברש"י (שבת קכ. ד"ה חסידי) שכתב כהאי לישנא, מיהו חסיד לא מיקרי אלא אם כן מוותר משלו ע"כ.

ובזה נבוא אל המכוון, בטעמא דלא קחשיב מצות שילוח הקן בין הדברים שאוכל פירותיהן בעולם הזה, הלא גם בקיום מצוה זו מעורר טובות רבות להכלל ישראל. והוא משום דהן אמת שהיא מצוה גדולה מאד,

בסעודה שלישית

והנה המפרשים כתבו לרמוז בזה, על המלחמה התמידית שיש בתוך תוכו של האדם, בין חומר הגוף שמתאווה לתאות הגוף, ובין הנשמה חלק אלוהי ממעל ששואפת לרוחניות. וכמו כן מלחמת היצר, שיצרו הרע מפתהו לרע, ויצרו הטוב מטהו לטוב, וכמאמרם (סוכה נב.) יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, ואלמלא הקב"ה עוזרו לא היה יכול לו ע"ש. והתורה מבטיחה שאם 'תצא למלחמה', תוכל להיות בטוח כי 'ונתנו ה' אלקיך בידך', שהבא לטהר מסייעין אותו.

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלקיך בידך ושבת שביו. וראית בשביה אשת יפת תואר וחשקת בה ולקחת לך לאשה (כא-י). באור החיים הק' דקדק שראשית הפסוק מיותר לגמרי, ולא היה צריך לומר אלא כי תראה בשביה אשת וגו'. ועוד, אחר שאמר כי תצא למלחמה, לא הוצרך לומר 'על אויביך', כי על אוהבים אין יוצאין למלחמה. גם מה שאמר ושבת שביו, הוי ליה למימר ושבת אותו ע"ש.

להרויח הון ההוא, אם כן תדע שלהיות אצל רבך ביום טוב, שזה הרבה יותר ממיליאן דולאר ע"כ. וזה מוסר השכל להתבונן בכל דבר מצוה שבא לידו, וקשה עליו לעשותו, אם היה זה נוגע להרווחת ממון, האם היה עוזב אותו. וכמו כן בעת נסיון לחטא, ישים אל לבו אם היה בזה הפסד ממון, האם היה עושה זאת. ומכל שכן בעניני רוחניים, הנחמדים מזהב ומפז רב, עד כמה יש להשתדל בקיום מצות ה'. ופירשו מה שאמר יעקב, עם לבן גרתי (בראשית לב-ה), וברש"י ותרי"ג מצות שמרתי, ולא למדתי ממעשיו הרעים ע"כ. והיינו שהתאונן, אמת שתרי"ג מצות שמרתי, אולם לא למדתי מלבן לקיים אותם במדה זו של התלהבות ומסירות, כפי שהיה הוא עושה את מעשיו הרעים.

והכתוב אומר, רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום (משלי יט-כא). ויש לרמוז כי שלמה המלך אומר, עורי צפון ובואי תימן (שיר ד-ז). והכוונה דאיתא בגמרא (בבא בתרא כה): הרוצה שיחכים ידריים ושיעשיר יצפין, וסימניך שלחן בצפון ומנורה בדרום ע"כ. הרי כי צפון רומז על ממון, מצפון זהב יאתה (איוב לו-כב), ודרום רומז על חכמה, נר מצוה ותורה אור. וכאשר צריך האדם התאמצות לעבודת ה', יקח התעוררות מעניני הגשמיים איך הוא מוסר עצמו עליהם, ומזה יקח לקח שמכל שכן שלעניני עבודת ה' יש להתנהג ככה. וזהו 'עורי צפון', יש להתעורר מהנהגת עצמו כשנוגע לריוח ממון, איך משתדל בזה, ולא ייעף ולא יגע, 'ובואי תימן', להביא התעוררות זו גם לחכמת התורה ומצותיה. וזהו שאמר הכתוב, שכאשר רבות מחשבות בלב איש, שאי אפשר לו להחליט, ולהתאמץ אם לעשות או לא, אז 'ועצת ה' היא תקום', נוטריקון עורי צפון ו'בואי תימן', יעלה על דעתו, אם היה ספק זו לצורך הרווחת הממון, לא היה מתרשל בזה, ואם כן קל וחומר לדבר מצוה, וזה יתן לו חיזוק לקיום דבר ה'.

*

ואמר שוב, ונתנו ה' אלקיך בידך 'ושבית שבי'. ונראה דקאי על שביתת יום השבת, מתנה טובה בבית גנזי ושבית שמה, ליקח לחלקו את יום השבת, יום מנוחה וקדושה, כל מלאכתו עשויה, ולקדש אותה לתורה ולתפלה, ושירות ותשבחות. 'וראית בשביה אשת יפת תואר', תראה ותתבונן בהשבת שהיא יפת תואר, כי השבת

ואמר הכתוב כי תצא למלחמה 'על אויביך', והוא על דרך שאמר הכהן המשוח לבני ישראל בצאתם למלחמה, אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם (דברים כ-א). וברש"י אין אלו אחיכם, שאם תפלו בידם אינם מרחמים עליכם, אין זו כמלחמת יהודה עם ישראל, אלא על אויביכם אתם הולכים, לפיכך התחזקו למלחמה (סוטה מב). ע"כ. וכמו כן יש לשום לב במלחמת היצר, שהוא הוא אויבו האמיתי, שחומר הגוף עם היצר הרע מראה לו פנים כאוהבו, שרוצה רק טובתו והנאתו ותענוגו. אבל לאמיתו אינו כן, וכמאמרם (בבא בתרא טז). הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות, יורד ומתעה [את הבריות לחטוא], ועולה ומרגיז [את חמת המלך בהשטנתו], נוטל רשות [להרוג את החוטא] ונוטל נשמה ע"ש. ועל כן אמר הכתוב, כי תצא למלחמה, תשים אל לבך שאין היצר הרע רוצה בטובתך, אלא הוא 'אויביך', מה שמתעה אותך אינו משום שרוצה בתענוגך, אלא רוצה ליטול נשמתך, ואתה יוצא למלחמה 'על אויביך', שאם תפול בידו אינו מרחם עליך.

*

וישוב אמר ושבית 'שבי', ופירש מרן הבעל שם טוב זי"ע (הובא בתולדות יעקב יוסף פ' בחוקותי), כי יש ללמוד לקח מהיצר עצמו, שהוא זריז במלאכתו לפתות האדם בעבירה, כדי לעשות שליחות הבורא, ומזה יקח מוסר לעצמו, שיהיה הוא גם כן זריז במלאכתו, שלא לשמוע ליצר הרע, שהוא רצון קונו יתברך שמו ע"כ. ובקדושת לוי (פ' נח) פירש, מאויבי תחכמני מצותיך כי לעולם היא לי (תהלים קיט-צח), כי מאויבי זה היצר הרע תחכמני, ללמוד ממנו איך מתחכם לעורר באדם תאוות גשמיות, שלבו בוער בקרבו למלאות תאוותו, ובאיזה מדה של זריזות והתלהבות הולך האדם לעשות עבירה שאינה אלא הנאה חולפת. ואם כן כמה זריזות והתלהבות יש להיות להאדם בקיום מצות ה', אשר לעולם היא לי, שאינה חולפת ועוברת, אלא אהבת עולם לחיי עולם ע"כ.

ונזדמן לי לשמוע בשבוע זו שני אברכים משוחחים, שאמר אחד לחבירו, שהיה רוצה מאד לנסוע לרבו על יום טוב, אבל יצטרך לזה לעזוב ביתו על משך שבוע, וקשה הדבר לפניו. והשיב לו חבירו, אם היה מזדמן לך עסק שתוכל להרויח בו מיליאן דולאר, האם היית עוזב את ביתך

מלמד שכל אחד ואחד נכזה מחופתו של חברו [חופתו קטן מחופתו של חברו הגדול ממנו], אוי לאותה בושא אוי לאותה כלימה ע"כ.

הרי לנו כי גם צדיק שזכה לחלקו בעולם הבא, מכל מקום אם לא הגיע למעלת חברו באיכות המצוה, בהשמחה של מצוה ודביקותו בה, וחופתו קטן מחברו, הרי הוא יושב בכפיפת ראש מפני הבושא, ונכזה מחופתו של חברו. וכנראה שהצדיקים שהיה במעשיהם איזה פגם וחסרון, אין הם נידונין עבור זה באש של גיהנם, אלא באש של גן עדן, בהאש שיש בהחופה, שנכזה מחופת חברו. ומכל שכן כמה תוגדל הבושא הנצחית כאשר אין לו חופה כלל. ויש לומר שעל זה אנו מתפללים (בברכת אהבה רבה) ותליכנו קוממיות לארצנו, שנרמזו בזה גם הארץ העליונה, חלקו לעולם הבא, ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ (ישעיה ס-כא), שלא יצטרך לשבת שם בכפיפת ראש, אלא תוליכנו קוממיות לארצנו. וזהו גם ברכת התורה, כאשר אם בחקותי תלכו, ואולך אתכם קוממיות (ויקרא כו-ג).

והנה כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא (סנהדרין ז, א), שמוכן לפניו מתחלת ברייתו חלקו, רק כאשר לא זכה. אז הצדיק נוטל חלקו וחלק חברו בגן עדן (חגיגה טו:). והעולם הבא נברא ביו"ד, אם כן חלקו של אדם בעולם הבא מתואר בתואר 'ידך', שהוא היו"ד שלו. וכאשר יוצא למלחמת היצר, יש ליתן אל לבו, כי העולם הזה עולם עובר, ואינה אלא כפרוזדור בפני הטרקלין, והתקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין (אבות ד-טו), ואם יכנע ליצרו מה תהא עם חלקו בגן עדן, ואוי לאותה בושא ואוי לאותה כלימה. וזהו שאמר כי תצא למלחמה על אויבך, ונתנו ה' אלקיך 'בידך', כאשר תתבונן על 'ידך', מה תהא התכלית עם חלקך לעולם הבא שהוא היו"ד שלך, אז תקבל מזה אומץ לנצח את המלחמה.

נועם הנשמות והשביעי עונג הרוחות, 'וחשקת בה', אכסוף נועם שבת, 'ולקחת לך לאשה', להתדבק בקדושתה. יום שהוא פנוי ממלאכתו, להאריך בעבודה שבלב זו תפלה ביתר שאת ככוונה יתירה ובמתינות כמונה מעות.

ובדגל מחנה אפרים (פ' בחוקותי) כתב בשם מרן הבעל שם טוב זי"ע, כי אש"ת יפ"ת תואר, נוטריקון א'דני ש'פתי ת'פתח ו'פי י'גיד ת'הלתך (תהלים נא-יז) ע"ש. והיא כי גם עצם התפלה היא דביקות עצומה בקונו באהבתו אליו, וחשקת בה ולקחת לך לאשה. והיא דבר הלמד מענינו, שמייירי הכתוב כאן בחשיקה כל כך עזה שאי אפשר לו להפרד ממנה, כי דיברה תורה כאן כנגד היצר הרע, שאם לא ישאנה בהיתר ישאנה באיסור, כי בזמן מלחמה, ואינו מיושב בביתו ובסביבתו, אלא עם אנשי האומות הפחותים, האדם כמעט אינו בעל הבית על עצמו, ואין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו. ולחשיקה באופן כזה יש להגיע בתפלתו, וכדאיתא בשלחן ערוך (או"ח סימן צח) שחסידיים ואנשי מעשה היו מגיעים להתפשטות הגשמיות, קרוב למעלת הנבואה, כשהיו מתבודדים בתפלה ע"ש. - ולקחת לך 'לאשה', רומז על חודש אלול, מזל אלול בתולה, שאז יש להתאמץ ביתר שאת בתפלה ותחנונים ובריבוי אמירת תהלים.

*

ואמר ונתנו ה' אלקיך 'בידך', דאיתא בגמרא (מנחות כט:): העולם הזה נברא בה"א והעולם הבא ביו"ד. ואמרו מפני מה נברא העולם הבא ביו"ד, מפני צדיקים שבו מועטין. ומפני מה כפוף ראשו, מפני שצדיקים שבו כפופים ראשיהם, מפני מעשיהן שאינן דומים זה לזה [וכבודו של זה גדול משל זה, משום הכי ראשיהן כפופין, דמתבייש מחבירו] ע"כ. וזה מתאים עם מאמרם (בבא בתרא עה.) כי על כל כבוד חופה (ישעיה ד-ה), מלמד שכל אחד ואחד עושה לו הקב"ה חופה לפי כבודו. ואש בחופה למה, אמר רב חנינא

הגליון הזה נתנדב על ידי

מוה"ר ר' שמואל דוד פישער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באורוסי בתו למזל טוב	הרב ר' יושע פליישמאן שליט"א ר"מ בשיבתנו הק' לרגל השמחה השרויה במעונו בתגלחת בנו למזל טוב	הרה"ג ר' שמשון ראוב שליט"א לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצות	לע"ג מוה"ר חיים ב"ר ירמיהו ע"ה נפטרה כ"ג אלול - תנצב"ה. נתנדב ע"י בנו מוה"ר ר' שלום וויטריאל הי"ו
מוה"ר ר' הערשל ווייס הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצות	מוה"ר ר' יוסף לעפקאוויטש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצות	מוה"ר ר' ישראל וויינגארטן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצות	מוה"ר ר' יונה ב"ר יוסף לעפקאוויטש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב